

Pakkokeinokirjausten laadun kehittäminen Tampereen pääpoliisiasemalle

Ohjelehti yleisimmistä pakkokeinokirjauksista

Hannu Tarkiainen & Einari Autio

02/2022

TIIVISTELMÄ

Tekijät: Hannu Tarkiainen & Einari Autio

Opinnäytetyön muoto: Toiminnallinen

Julkisuusaste: Julkinen

Ohjaaja: Mikko Mäkinen

Tutkinto: Poliisi (AMK)

Tämä toiminnallinen opinnäytetyö toteutettiin parityönä Tampereen pääpoliisiaseman pakkokeinokirjauksien laadun kehittämiseksi. Tuote, jolla pakkokeinokirjauksien laatua pyritään kehittämään, on tiivis ohjelehti pakkokeinokirjauksien yleisimmistä virheistä. Ohjelehti sisältää myös yleisen ohjeen pakkokeinojen perustelemisesta, ja siinä pyritään kattamaan kaikki yleisimmät pakkokeinot.

Ohjelehden tietoperusta pohjautuu Tampereen pääpoliisiasemalla suoritettuihin haastatteluihin. Opinnäytetyön raportissa käydään läpi niin henkilöhaastattelut kuin kirjalliset lähteet, joita ohjelehden valmistamisessa on hyödynnetty.

Ohjelehden ulkoasun osalta tavoitteena oli luoda kooltaan käyttäjäystävällinen ja helppolukuinen muistilista Poliisin kenttähenkilöstölle. Käyttäjäystävällisyyden saavuttamiseksi ohjelehti mahdutettiin kahdelle sivulle.

Opinnäytetyön raportissa käydään yleistajuisesti läpi käsitellyt pakkokeinot, ja tekstissä on painotettu tasaisesti sisällön, ulkoasun ja prosessin suunnittelua sekä näiden tuloksia. Opinnäytetyön ohjelehti tarkistutettiin työn tilaajalla, kullakin haastateltavalla sekä Poliisihallituksessa.

Sivumäärä: 28

Tarkastuskuukausi ja vuosi: 02/2022

Avainsanat: toiminnallinen opinnäytetyö, pakkokeinokirjaukset, PATJA, ohje, ohjelehti,

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	3
2 Lyhenteet	4
3 Ohjelehden toteuttaminen toiminnallisena opinnäytetyönä	5
3.1 Millainen on toiminnallinen opinnäytetyö?	5
3.2 Aiheanalyysi	6
3.3 Toimintasuunnitelma	7
3.4 Kohderyhmä	8
3.5 Ohjeen suunnittelu	8
4 Opinnäytetyössä käsitellyt pakkokeinot	10
4.1 Kiinniottaminen	10
4.1.1 Poliisilaki	10
4.1.2 Pakkokeinolaki	11
4.2 Kotietsintä	11
4.3 Takavarikko	11
4.4 Henkilöntarkastus	11
4.5 Henkilönkatsastus	12
5 Poliisiasiain tietojärjestelmä	12
6 Haastattelut	12
6.1 Rikosylitarkastaja Ahti-Jussi Servon haastattelu	12
6.2 Rikoskomisario A:n haastattelu.....	14
6.3 Rikoskomisario Arto Partasen haastattelu	15
6.4 Johtopäätökset haastatteluista	15
7 Produktin kuvaus: Ohjelehti	16
7.1 Ohjelehden suunnittelu	16
7.2 Ohjelehden lopullinen toteutus	17
7.3 Valmiin ohjelehden testaus	18
8 Tulokset, johtopäätökset, pohdinta	18
8.1 Opinnäytetyön prosessin analysointi	18
8.2 Produktin onnistuminen	19

8.3 Luotettavuuden arviointi.....	20
8.4 Jatkotutkimusmahdollisuudet	20
8.5 Lopuksi	20
LÄHTEET	22
LIITE 1. Haastattelukysymykset	24
LIITE 2. Lopullinen ohjelehti (1/2)	25
LIITE 3. Lopullinen ohjelehti (2/2)	26

1 JOHDANTO

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön aiheena on pakkokeinojen kirjausten laadun kehittäminen Tampereen pääpoliisiasemalla. Poliisimies joutuu työssään tekemään usein pakkokeinoihin liittyviä kirjauksia tietokonejärjestelmiin. On tärkeää esimerkiksi laillisuusnäkökulmasta ja esitutkintaprosessin kannalta, että ne ovat laadukkaita. Pakkokeinojen kirjausten laadun kehittämiseksi suunnittelimme ohjelehden poliisimiesten käyttöön.

Opinnäytetyömme tietoperustassa käydään läpi kirjallisten lähteiden avulla mm. toiminnallisen opinnäytetyön ja ohjelehden suunnittelun teoriaa. Lisäksi käydään läpi, mitä pakkokeinot ovat, mitä pakkokeinoja ohjelehteen on valittu ja millä perusteella.

Toteutimme opinnäytetyön produktina ohjelehden, joka sisältää ohjeistusta yleisimmin käytettyjen pakkokeinojen kirjauksista ja erityisesti ohjeistusta siitä, kuinka välttää niissä esiintyviä yleisimpiä virheitä. Yleisimmillä pakkokeinokirjauksilla tarkoitetaan esimerkiksi henkilöön kohdistuvan etsinnän pöytäkirjaa ja YJT-kiinniottopöytäkirjaa.

Rajasimme ohjelehden laajuuden maksimissaan parin sivun kokoiseksi asiakirjaksi, jotta sen käytettävyys ei kärsisi, ja jotta kynnys siihen perehtymiseen olisi matala. Tavoitteena oli siis toteuttaa taskukokoinen ohjelehti, jota on helppo pitää mukanaan myös "kenttäolosuhteissa".

Jotta saimme parhaan mahdollisen kuvan siitä, mitä ohjelehden tulisi sisältää, haastattelimme pakkokeinokirjauksia päivittäin lukevia Tampereen pääpoliisiaseman poliisipäällystön henkilöitä. Poliisipäällystön teemahaastatteluilta pyrimme saamaan kuvan siitä, millaisia puutteita pakkokeinojen kirjaamisessa tasaisesti ilmenee, sekä kuinka näihin ongelmakohtiin voitaisiin puuttua.

2 LYHENTEET

POV = Pidättämiseen oikeutettu virkamies

TVP = Takavarikkopöytäkirja

KIP = Kiinniottopöytäkirja

YJT-KIP = Yleisen järjestyksen ja turvallisuuden perusteella tehty kiinniottopöytäkirja

KEY = Kotietsintäpöytäkirja

HKY = Henkilökatsastuspöytäkirja

POHA = Poliisihallitus

SALPA = Salaiset pakkokeinot

PATJA = Poliisiasiain tietojärjestelmä

3 OHJELEHDEN TOTEUTTAMINEN TOIMINNALLISENA OPINNÄYTETYÖNÄ

3.1 Millainen on toiminnallinen opinnäytetyö?

Toiminnallinen opinnäytetyö on ammattikorkeakouluissa oleva vaihtoehto tutkimukselliselle opinnäytteelle. Toiminnallinen opinnäytetyö tavoittelee ammatillisessa kentässä esimerkiksi käytännön toiminnan ohjeistamista tai järjeistämistä. Toiminnallinen opinnäytetyö voi olla alasta riippuen esimerkiksi ammatillisiin käytäntöihin suunnattu ohje. Sellainen opinnäytetyö voi olla myös vaikkapa jonkin tapahtuman tai kokouksen järjestäminen. Käytännön toteutustapana voi olla kohderyhmän tarpeiden mukaan esimerkiksi kirja, vihko, tai johonkin tilaan järjestetty näyttely tai tilaisuus. Ammattikorkeakoulun toiminnallisessa opinnäytetyössä on tärkeää yhdistää käytännön toteutus ja sen raportointi tutkimusviestinnän keinoin. (Vilkkä & Airaksinen 2004, 9.)

Poliisikoulutuksen kehittämistä käsittelevässä Polku-hankeraportissa on todettu, että Poliisiammattikorkeakoulun tulee antaa opiskelijalle valmiuksia työelämän tutkimiselle ja kehittämiselle. Näitä valmiuksia kehitetään poliisiammattikorkeakoulussa 15 opintopisteen suuruisen opinnäyteprosessin avulla. Kuten muillakin koulutusaloilla, myös Poliisiammattikorkeakoulussa voidaan olettaa suuren osan opinnäytetöistä olevan toiminnallisia sekä hankkeistettuja, ja niissä on työelämän kehittämisen näkökulma esimerkiksi jonkin produktina toteutettavan käsioppaan tai toimintasuunnitelman muodossa. (Myllylä ym. 2015, 12.)

Toiminnallisissa opinnäytetöissä ei voida aina kokonaan unohtaa selvityksen tekemistä, koska ammattikulttuureissa on olemassa suuri määrä tietoja ja taitoja, joita ei aina tavoiteta ilman selvityksen tekemistä (Vilkkä & Airaksinen 2004, 10). Peruskysymys ennen selvityksen tekemistä on se, että millaista tietoa toiminnallisen opinnäytetyön tueksi tarvitaan. Miksi kyseinen tietoa on tarpeellista opinnäytetyöhön ja missä tai kenellä tämä tieto voisi olla saatavilla? (Vilkkä & Airaksinen

2004, 57.) Pyrimme saamaan poliisin päällystön haastatteluilla selvitystä siihen, miten voimme parantaa pakkokeinojen kirjausten laatua ohjelehtemme sisällöllä. Oli siis selvitettävä pakkokeinokirjauksia paljon käsitteleviltä henkilöiltä, missä kirjauksissa olisi eniten parantamisen varaa. Haastattelut suoritettiin yksilöhaastatteluina.

Yksilöhaastattelun suositeltava aineiston keräämistapa on joko lomake- tai teemahaastattelu. Teemahaastattelu on puolistrukturoituna vapaampi tapa kerätä aineistoa ja se on toimiva toiminnallisissa opinnäytetyöissä ainakin silloin, kun on tarkoituksena kerätä tietoa jostakin tietystä teemasta. Haastattelun voi tehdä esimerkiksi kasvotusten. Teemahaastattelua käytetään usein apuna toiminnallisissa opinnäytetyöissä. (Vilka & Airaksinen 2004, 63.) Oli luontevaa valita opinnäytetyömme metodiksi teemahaastattelu. Sovimme suorittavamme haastattelut poliisipäällystään kuuluvien henkilöiden kanssa kasvotusten, jotta lisäkysymyksien esittäminen olisi myös mahdollista. Tiedostimme ennakkokysymyksiä laatiessamme, että meillä on suhteellisen kapeasti rajattu teema, joten haastattelujen ei ollut siksi tarkoitus olla erityisen pitkäkestoisia. Mietimme etukäteen ydinkysymykset haastatteluun ja jätimme tilaa myös lisäkysymyksille.

Opinnäytetyön tulisi olla työelämälähtöinen, käytännönläheinen, tutkimuksellisella asenteella toteutettua sekä osoitettava tietojen ja taitojen hallintaa riittävällä tasolla alallaan (Vilka & Airaksinen 2004, 10). Toiminnallisen opinnäytetyön kirjoittamisessa on kaksi prosessia, kun myös varsinainen produkti sisältää tekstiä. Ensiksi on kirjoitettava produktin teksti ja sitten raportti produktin suunnittelu- ja valmistusprosessista. (Vilka & Airaksinen 2004, 129.)

3.2 Aiheanalyysi

Opinnäytetyön ensimmäinen vaihe on aiheanalyysi eli aiheen ideointi ja alustavan toimintasuunnitelman miettiminen (Vilka & Airaksinen 2004, 23). Idea opinnäytetyön aiheelle syntyi tutkinnan harjoittelujakson aikana keväällä 2021, kun ryhmänjohtaja ylikonstaapeli Kalle Kähkönen ehdotti ohjelehden toteuttamista pakkokeinojen kirjauksista. Kähkönen (2021) mukaan opinnäytetyö voisi kehittää tutkijoiden ja kenttämiesten kykyä luoda laadukkaampia ja täsmällisempiä pakkokeinokirjauksia. Tästä seuraisi se, että poliisien ja poliisin asiakkaiden oikeusturva voisi kehittyä. Ohjelehti voisi auttaa poliisimiestä esimerkiksi myös silloin, kun soitetaan pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle pakkokeinosta eikä olla varmoja, täytyvätkö kyseisen pakkokeinon edellytykset. (Kähkönen 2021.)

Tiedossamme oli siis valmiina kehityskohde, jota voisimme opinnäytetyön avulla yrittää parantaa. Ideoimme yhdessä ryhmänjohtajan kanssa ohjeesta maksimissaan noin muutaman sivun pituista, reisitaskuun sopivaa ytimekästä ohjetta.

Kähkönen (2021) mukaan Jari Korkalainen oli tehnyt pääkaupunkiseudulla poliisimiesten käyttöön muutama vuosi sitten toistakymmentä sivua pitkän ohjeen, jota voisimme hyödyntää opinnäytetyössämme. Kysyimme sähköpostitse Korkalaiselta luvan tämän ohjeen hyödyntämiseen

ja saimmekin sen. Korkalainen ilmaisi viestissään tyytyväisyytensä opinnäytetyömme aiheeseen ja oli sitä mieltä, että pakkokeinojen kirjausten laadun parantaminen vaatisi säännöllistä kouluttamista (Korkalainen 2021).

Olennaista on valita ohjeeseen vain oleellinen ja tärkeä tieto eikä mitään ylimääräistä (Sarkkinen, 2021). Ohjelehdessä ei ole tarkoituksenmukaista olla laaja ”tiiliskivi”, joka sisältää kaiken mahdollisen tiedon pakkokeinojen kirjaamisesta, sillä silloin sen käytettävyys kärsisi.

3.3 Toimintasuunnitelma

Toimintasuunnitelma tehdään toiminnallisessa opinnäytetyössä, koska opinnäytetyön idean ja tavoitteiden tulee olla tiedostettuja, harkittuja ja perusteltuja. On mietittävä ennalta, että miksi tehdään, mitä tehdään ja miten tehdään. (Vilka & Airaksinen 2004, 26–27.) Ensin pohdimme opinnäytetyömme tietoperustaa, eli mitä lähdekirjallisuutta voisimme hyödyntää tässä työssä. Pohdimme myös sitä, miten käytännössä toteutamme ohjelehdessä. Opinnäytetyötä ja sen toimintasuunnitelmaa aloittaessamme kentällä toimivien poliisien pakkokeinokirjausten yleinen taso ja laatu oli meille vielä hieman epäselvää. Tätä pyrimme kartoittamaan haastattelemalla Sisä-Suomen poliisilaitoksen laillisuusvalvontaosastoa ja komisarioita, jotka joutuvat käsittelemään ja kuittaamaan poliisimiesten tekemiä pakkokeinokirjauksia päivittäin. Siten saimme suuntaa pakkokeinojen ohjelehtisen suunnitteluun ja toteutukseen.

Itse ohjeeseen päätimme toteuttaa siten, että luomamme valmis PDF-muotoinen ohje voisi olla jokaisen poliisimiehen tulostettavissa Intranetistä. Tällä tavalla voimme varmistaa, että ohje on helposti saatavilla jokaiselle siitä kiinnostuneelle. Ideoimme myös jakavamme ohjetta esimerkiksi kenttärühmien kahvihuoneen pöydälle siitä mukaan otettaviksi, jotta sen olemassaolo tulisi tunnetuksi.

Toiminnallisissa opinnäytetyöissä on otettava huomioon myös kustannukset. Ohjeiden painatuksessa pitää ottaa huomioon myös painotalo ja sen aiheuttama lisäsuunnittelu esimerkiksi aikataulujen osalta. (Vilka & Airaksinen 2004, 28.) Koska teimme ohjeen itse ja se on vapaasti poliisimiesten tulostettavissa Intranetistä eikä mukana ole painotaloa, pidimme ohjeen kustannukset minimaalisina.

Sovimme opinnäytetyön aikataulusta keskenämme opinnäytetyön aiheen varmistuttua. Aluksi päätimme vain suuntaa antavasta aikataulusta. Lopulta päädyimme noudattamaan viikkokohtaista aikataulua, jossa joka viikko sovimme päivämääristä, kun kokoontuimme edistämään työtämme. Kyseisen suunnitelman lisäksi edistimme opinnäytetyössä ennalta sovittuja asioita myös omillamme.

Opinnäytetyötä voidaan pitää tieteellisen tutkimuksen harjoitteluna, joten opinnäytetyössä käytettävän aineiston keräämiseen on jossain tapauksissa haettava tutkimuslupa (Korander 2020,

1). Haimme tätä opinnäytetyötä varten tutkimusluvan Sisä-Suomen poliisilaitokselta, sillä työhömme kuului muun muassa poliisin henkilöstön haastatteluja. Saimme apulaispoliisipäällikkö Kari Hemmingiltä tutkimusluvan 7.9.2021.

Opinnäytetyön produktin valmistuttua täytyi ohjelehti vielä hyväksyttää POHAssa ennen julkaisua sen sisältäessä ohjeita poliisissa työskenteleville henkilöille poliisin tietojärjestelmistä ja kirjauksista. Ohjelehden tarkistuksen jälkeen saimme POHasta 10.01.2022 vastauksen, joka sisälsi joitain korjausehdotuksia ohjeeseen. Teimme viimeiset korjaukset ohjeeseen 21.01.2022 jonka jälkeen produkti oli valmis.

3.4 Kohderyhmä

Jos toiminnallisessa opinnäytetyössä tehdään ohjeistus, se tehdään aina jollekin tai jonkun käytettäväksi. Kohderyhmä on oltava ja mahdollisesti sitä pitää rajata. Tavoitteena ohjeistuksella on kohderyhmän toiminnan selkeyttäminen ohjeistuksen avulla. (Vilka & Airaksinen 2004, 38.) Kohderyhmämme oli Tampereen pääpoliisiaseman poliisit ja erityisesti kenttäryhmien poliisit. Työharjoittelun aikana oli helppo havaita, kuinka nämä henkilöt kukin tekevät erilaisia pakkokeinokirjauksia joka päivä PATJAan. Tästä syystä on järkevää kohdistaa ohjelehti pakkokeinokirjauksia eniten tekeville. Rikostutkijatkin tekevät pakkokeinokirjauksia, mutta eivät samassa mittakaavassa kenttähenkilöstön kanssa.

Vaikka tämä ohjelehti tehtiin Tampereen pääpoliisiasemalle ja siten Sisä-Suomen poliisilaitokselle, voivat muutkin poliisilaitokset sitä halutessaan hyödyntää henkilöstönsä ohjeistuksessa. Tällöin on kuitenkin tärkeää havainnoida, että ohjelehden tietoperusta on kuitenkin kerätty vain Tampereen pääpoliisiasemalta.

Ohjelehden suunnittelussa meidän tuli ottaa huomioon, että ohjelehden lukijoita ovat poliisikollegamme. Oletusarvoisesti lukijalla on siis meidän tapauksessamme jo lähtökohtaisesti jonkinlaista ammattitaitoa aiheeseen liittyen. Tällöin ohjelehdessä voidaan hyödyntää ammattialan omaa kieltä. Olennaisena erona yleiskieleen on, että ammattisanaston sanoja voidaan hyödyntää termejä avaamatta ohjelehdessä (Kankaanpää & Piehl 2011, 71).

3.5 Ohjeen suunnittelu

Ohje on ammatillisissa opinnoissa ja työelämässä keskeinen tekstilaji. Ohjeisiin kuuluvat esimerkiksi toimintaohjeet erilaisia tilanteita varten. Ohje voi olla lyhyt luettelo tai monisivuinen teksti (Tarkoma & Vuorijärvi 2010, 157). Ohjeet voivat olla puhtaasti sanallisessa muodossa tai niihin voi sisältyä myös kuvia. Joskus ne voivat muodostua myös pelkistä kuvista. Yhteistä kaikille ohjeille on, että niiden tavoitteena on kertoa lukijalle, kuinka menetellä, jotta lukija pääsee haluamaansa lopputulokseen. Hyvien ohjeiden laatiminen on tärkeää, sillä jos lukija ei ymmärrä ohjetta, hän ei voi seurata ohjetta. Tästä taas voi aiheutua harmia tai vahinkoa tehtävälle, johon

ohjetta on pyritty hyödyntämään. Ohjeen lukijalle ohjeeseen kirjatut turhat tiedot haittaavat ohjeiden luettavuutta, joten asioiden tiivistämiseen on kiinnitettävä huomiota. (Iisa 2012, 368–369.)

Hyvän käyttöohjeen tuntomerkkejä ovat muun muassa virheetön ja helppolukuinen kieliasu, jäsenely sisältö, looginen etenemisjärjestys, selkeä ja asiallinen ulkoasu mahdollisine kuvineen ja piirroksineen. Tutkimusten mukaan pienet kirjaimet hahmottuvat silmään paremmin kuin suuret ja sopivimman palstan leveydeksi on katsottu 5–10 cm kirjaisinkoosta riippuen. (Tarkoma & Vuorijärvi 2010, 158.) Tällä kaikella pyritään helppokäyttöisyyteen ja visuaalisesti hyvään luettavuuteen, jota tavoittelimme ohjelehdessämme.

Ennen kuin lukija aloittaa tekstin lukemisen, hän silmäilee tekstin läpi. Silmäiltävyydessä on kyse siitä, kuinka ilmeisesti teksti on aseteltu ja miten vaihtelevista ja silmää miellyttävistä elementeistä se muodostuu. Lukijan katse lähtee liikkeelle näkymän keskipisteen vasemmasta yläkulmasta. Tätä voidaan hyödyntää esimerkiksi sijoittamalla vasempaan yläneljännekseen jokin erityisen kiinnostava tieto tai kuva. Silmäilijän katse viipyy pidempään ylä- kuin alaosassa samoin pidempään vasemmalla kuin oikealla puolella. Tekstissä voidaan käyttää useita erilaisia tehostekeitä luettavuuden parantamiseksi, kuten tyhjiä tiloja, taukoja tai tiivistelmiä. Tauko voi olla esimerkiksi kappalejako tai väliotsikko. (Alasilta 1999, 60–61.) Koska suunnitelmanamme oli tehdä maksimissaan muutaman sivun pituinen ohje, oli tilaa näille tehostekeinoille niukasti, mutta nämä seikat oli silti hyvä huomioida ohjetta suunniteltaessa.

Suunnitteluvaiheessa on pohdittava ohjeen kokoa, koska typografian valintaan vaikuttaa ennen kaikkea painotuotteen tuleva koko. Itse koko ja typografia taas vaikuttavat tuotteen luettavuuteen, kuten vaikuttavat myös tekstin koko ja paperilaatu (Vilkka & Airaksinen 2004, 52).

Ohjeen tekstissä on käytettävä kohderyhmää puhuttelevaa ja sisällön kannalta tarkoituksenmukaista kirjoitustyyliä. On otettava huomioon myös ohjeen käyttötarkoitus ja erityisluonne. Mikäli mahdollista, on testattava ohjeen toimivuutta jollakin kohderyhmällä. (Vilkka & Airaksinen 2004, 129.)

Ohjeistusten ja oppaiden kohdalla lähdekritiikki on tärkeässä asemassa. On pohdittava, mistä tiedot oppaaseen hankitaan, esimerkiksi kirjallisuudesta, konsultaatiosta tai muista ohjeista. On myös kuvattava, miten käytettyjen tietojen oikeellisuus ja luotettavuus on varmistettu. Kaikki tieto ei välttämättä ole yhtä ajanmukaista, ja joskus jokin löydetty tieto voi kumota aiemmin löydetyn tiedon. (Vilkka & Airaksinen 2004, 53.)

4 OPINNÄYTETYÖSSÄ KÄSITELLYT PAKKOKEINOT

Rikosprosessuaaliset pakkokeinot ovat yksilön laissa suojattuihin oikeuksiin kajoamista tutkinnan häiriöttömän kulun varmistamiseksi ja aineellisesti oikeaan lopputulokseen pyrkimistä.

Pakkokeinoilla on kolme tärkeäksi luokiteltua tunnuspiirrettä:

1. Pakkokeinoilla puututaan kansalaisen lailla suojattuihin oikeushyviin.
2. Pakkokeinojen hyödyntäminen edellyttää, että on tapahtunut rikos tai syytä epäillä kynnys rikokseen on ylitetty.
3. Pakkokeinojen käyttöön on jokin peruste rikosprosessissa (esim. rikollisen toiminnan jatkaminen vapaana). (Fredman & muut 2020, 680.)

Pakkokeinojen käyttö katsotaan usein kaksivaiheiseksi. Ensin pakkokeinon käytöstä tehdään määräys sellaisen virkamiehen toimesta, jolla on oikeus päättää käsillä olevasta pakkokeinoista (esim. POV). Päätöksen jälkeen käytännön toimeenpano määrätyille pakkokeinoille toteutuu asian parissa työskentelevän poliisimiehen toimesta. (Fredman & muut 2020, 681.)

4.1 Kiinniottaminen

Kiinniottaminen on yleisellä tasolla kohdehenkilön vapauden rajoittamista tietyksi määräajaksi. Kiinniottamisella voidaan tarkoittaa ns. suppeaa kiinniottamista, joka tehdään poliisilain perusteella tai laajempaa kiinniottamista, joka taas tehdään pakkokeinolain perusteella. Yhteisiä piirteitä kiinniottamisen kummallekin muodolle on oikeus kohdehenkilön vapauden rajoittamiselle sekä kohdehenkilön kuljettamiselle. Kiinniottamisen tulee aina olla perusteltua. Kiinniottamista voidaan perustella eri tavoin riippuen siitä, suoritetaanko poliisilakiperusteinen kiinniotto vai pakkokeinolakiperusteinen kiinniotto. (Fredman & muut 2020, 752.)

4.1.1 Poliisilaki

Poliisilakiperusteinen kiinniottaminen eli ns. suppea kiinniottaminen on lyhytaikaista vapaudenrajoittamista, jonka aikana pyritään selvittämään kohdehenkilön henkilöllisyys tai suoritetaan muita esitutkintaan liittyviä toimenpiteitä. Tällaisia toimenpiteitä voivat olla esimerkiksi kuulustelut tai henkilö- tai esinetunnistukset. Poliisilakiperusteisessa kiinniotossa kiinniotosta päätöksen tekevä taho on kiinnioton suorittava poliisimies. Esitutkinnassa läsnäolovelvollisuus 18 vuotta täyttäneelle rikoksesta epäillylle on enimmillään 12 tuntia kiinniottohetkestä. Mikäli rikoksesta epäillyn osalta kuitenkin täyttyy pidättämisen edellytykset, voidaan häntä pitää enimmillään 24 tuntia kiinniottohetkestä, jonka aikana päätös pidättämisestä tulee POV:in toimesta tehdä. (Fredman & muut 2020, 752.)

4.1.2 Pakkokeinolaki

Pakkokeinolakiperusteinen kiinniottaminen eli ns. laajempi kiinniottaminen on poliisilakiperusteista kiinniottoa pitkäaikaisempaa vapaudenrajoitusta. Pakkokeinolain mukainen kiinniotto poliisin toimesta on pidätettäväksi määräämistä. Tällaisesta kiinniotosta päätöksen tekee pidättämiseen oikeutettu virkamies, jollaisia ovat esimerkiksi komisariatason poliisit. Pidättämiseen oikeutetut virkamiehet on listattu pakkokeinolaissa (Pakkokeinolaki 2:9 §). Mikäli poliisimies kiinniottaa rikoksesta epäillyn ja pidättämisen edellytykset täyttyvät, voi poliisimies ottaa yhteyttä

pidättämiseen oikeutettuun virkamieheen, jolloin tämä tekee päätöksen siitä, pidätetäänkö epäilty vai ei. Pidättämispäätöstä tehtäessä tulee huomioida yleiset edellytykset ja erityiset edellytykset. Nämä edellytykset on lueteltu pakkokeinolaissa (ks. PKL 2:5 §).

Vaatus pidätetyn vangitsemisesta on tehtävä tuomioistuimelle viipymättä ja viimeistään kolmantena päivänä klo 12.00 mennessä kiinniottohetkestä laskettuna (PKL 3:4 §). Tuona aikana tuomioistuimen on käsiteltävä mahdollinen vangitsemisvaatus, jossa päätetään, vangitaanko pidätetyksi määrätty henkilö vai ei (PKL 3:10 §). Rikoksesta epäilty on vapautettava välittömästi, mikäli vangitsemisvaatimusta ei esitetä tai se hylätään (PKL 3:4 §).

4.2 Kotietsintä

Kotietsintä pakkokeinona on kotirauhan suojaamassa paikassa toimitettu etsintä henkilön, esineen tai muun rikokseen liittyvän seikan selvittämiseksi (PKL 8:2 § & PKL 8:3 §). Kotietsintä henkilön löytämiseksi on henkilöllinen kotietsintä, kun taas esineen löytämiseksi toimitettu kotietsintä on esineellinen kotietsintä (Fredman & muut 2020, 997).

4.3 Takavarikko

Takavarikko pakkokeinona on henkilön hallussa olevan omaisuuden poliisin haltuun ottamista ja kohteen määräysvallasta erottamista takavarikoidusta omaisuudesta. Takavarikko voidaan suorittaa, mikäli takavarikoitavan esineen osalta on syytä olettaa sen toimivan todisteena rikosasiassa, se on rikoksella joltakulta anastettu tai se voidaan tuomita valtiolle menetetyksi (PKL 7:1 §). Takavarikoitavaksi omaisuudeksi voidaan arkisten esineiden lisäksi katsoa teknisessä laitteessa oleva data, pankkitilillä olevat rahat sekä erilaiset aineet (PKL 7:1 §).

4.4 Henkilöntarkastus

Henkilöntarkastus pakkokeinona on henkilön yllä olevien vaatteiden tai mukana olevien tavaroiden tarkastamista kohdehenkilön hallussa olevan esineen, omaisuuden, asiakirjan, tiedon tai muun seikan löytämiseksi (PKL 8:30.1). Henkilöntarkastus voidaan POV:in määräyksellä suorittaa, mikäli kohdetta on syytä epäillä rikoksesta, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään kuusi kuukautta vankeutta tai rikos täyttää jonkin muun henkilöntarkastuksen edellytyksen (PKL 8:31 §). Lisäksi etsinnässä tulee voida olettaa löytyvän tutkittavana olevaan rikokseen liittyvä esine, dokumentti tai muu seikka (PKL 8:2 §).

4.5 Henkilönkatsastus

Henkilönkatsastus pakkokeinona on rikoksesta epäillyn kehon tarkastamiseen kohdistuva toimenpide (PKL 8:30.2). Rikoksesta epäillyn tulee olla todennäköisin syin epäiltynä rikoksesta, josta ankarin säädetty rangaistus on vähintään yksi vuosi vankeutta (PKL 8:32 §). Käytännön toimenpiteenä henkilönkatsastus voi olla ruumiin tarkastamista, verikokeen ottamista tai muuta

kehoon kohdistuvaa tutkimusta (PKL 8:30.2). Tapauksissa, joissa ankarin rangaistus on vähintään 4 vuotta vankeutta, henkilönkatsastukseen liittyviä toimenpiteitä voidaan myös kohdistaa muuhun kuin rikoksesta epäiltyyn (PKL 8:32.2). Tarkoituksena pakkokeinossa on siis kajoa tavalla tai toisella kohteen ruumiilliseen koskemattomuuteen rikokseen liittyvän seikan selvittämiseksi

5 POLIISIASIAIN TIETOJÄRJESTELMÄ

Poliisiasiaain tietojärjestelmään eli PATJAan tehdään poliisin päivittäistyöhön liittyviä kirjauksia. PATJAan kirjataan rikosilmoituksia, sekalaisilmoituksia, rangaistusvaatimuksia, poliisilakiperusteisia kiinniottoja ja rikesakkoja sekä näihin liittyviä tietoja (Poliisihallitus 2021, 7). Edellä mainittujen ilmoitusten oheen voidaan myös tarpeen vaatiessa liittää henkilön perustietoja, esinetietoja, kuulutuksia sekä tietoja asiaan liittyvistä pakkokeinoista (eml.).

6 HAASTATTELUT

6.1 Rikosylitarkastaja Ahti-Jussi Servon haastattelu

Haastattelimme 13.09.2021 Tampereen pääpoliisiaseman laillisuusvalvontayksikön rikosylitarkastaja Ahti-Jussi Servoa poliisin yleisimpien pakkokeinokirjausten tasosta ja kirjauksissa mahdollisesti ilmenevistä puutteista Tampereella.

Haastattelussa käytiin läpi takavarikkopöytäkirja, kotietsintäpöytäkirja, kiinniottopöytäkirjat, henkilönkatsastus- sekä tarkastuspöytäkirjat. Muita pakkokeinokirjauksia ei ollut tarkoituksenmukaista käydä läpi, sillä kentällä työskentelevät poliisit tekevät lähinnä näitä pakkokeinokirjauksia. Haastattelussa kysyttiin myös Servon kokemuksia pakkokeinojen kehityksestä kuluneen viiden vuoden ajalta sekä nykytilannetta pakkokeinokirjausten laadusta. (Servo, 2021.)

Servon vastuulla on koko Sisä-Suomen poliisilaitoksen alue. Yleisellä tasolla Servo kokee pakkokeinokirjausten olevan Tampereella keskimääräistä paremmalla tasolla. Kriittisiä toistuvia virheitä kirjauksissa hän ei kertonut löytäneensä. Hän kertoi kuitenkin, kuinka useissa pakkokeinoissa on yhä pieniä kehitettäviä asioita, erityisesti pakkokeinojen olosuhteiden ja edellytysten kirjaamisen osalta. Erityiseksi nostoksi hän mainitsikin kiinniottokirjausten hyvän laadun Tampereella. Heikommalla tasolla hän sen sijaan koki olevan takavarikkopöytäkirjat. Tarkkoja tilastoja kirjattujen pakkokeinojen määrästä tai laillisuusvalvonnan läpikäymästä datasta hänellä ei ollut tarjota. Hän kuitenkin kertoi laillisuusvalvonnan tekevän vuosittain pistotarkastuksen kaltaisia tarkastuksia etenkin kiinniottopöytäkirjoihin sekä poliisilaki- ja rikosperusteisiin kiinniottoihin. Tämän lisäksi heillä on jokin tarkastusteema pakkokeinokirjauksiin vuosittain, jolloin

he tarkastavat satunnaisotannalla runsaammin esimerkiksi takavarikkopöytäkirjojen tasoa. (Servo, 2021.)

Servon kokemukset Tampereelta olivat kiinniottopöytäkirjojen osalta positiiviset. Servo kertoi niin poliisilailla suoritettujen YJT-KIPien kuin perusmuotoisten KIPien laadun kehittyneen kuluneina vuosina Tampereella parempaan suuntaan, mikä myös ilmeni laillisuusvalvontayksikön tarkkailutoiminnassa. Yhdeksi yhteiseksi puutteeksi kummallekin kiinniottopöytäkirjalle Servo koki olevan kiinniottoerustekenttään huonosti kirjatut perusteet. Kiinnioton perustelusta tulisi hänen kertoman mukaan ilmetä ne olosuhteet ja tapahtumat, jotka ovat johtaneet partion toimesta kiinniottoon. Toiseksi nostoksi Servo (2021) kertoi paikoin vajavaisesta yhteydenpidonrajoitussivun täytöstä. Tässä asiassa hän tosin nosti esiin päällystön vastuun yhteydenpitorajoitusten perusteiden selkeästä viestimisestä pöytäkirjaa täyttävälle poliisimiehelle. (Servo, 2021.)

Servo koki, että suurimmat haasteet yleisimpien pakkokeinojen kirjaamisen osalta ovat takavarikko- sekä kotietsintäpöytäkirjoissa. Takavarikkopöytäkirjoista usein löytyy vakiolauseet hyvin. Nämä eivät kuitenkaan riitä perusteiksi suoritettulle takavarikolle vaan selostusosa tulisi aina täyttää asianmukaisesti. Servo sanoi tämän olevan vuosittain toistuva ongelma. Toinen ongelma takavarikkopöytäkirjassa oli kotietsintäpöytäkirjoihin liittyvä ongelma. Kun tehdään kotietsintäpöytäkirja, tulisi tapahtumasta aina kirjata takavarikkopöytäkirja, mikäli tapahtumapaikalta otetaan haltuun mitään. Partioilta jää aika ajoin takavarikkopöytäkirja kirjaamatta kotietsintää suoritettaessa. Toisena asiana kotietsintäpöytäkirjaan liittyen hän kertoi, että yleisten edellytysten on oltava kirjattuna auki pöytäkirjaan, mutta näin ei aina ole kirjauksissa. Samaten jos tehdään poikkeus pakkokeinojen käytössä, on perustelut sille kirjattava hyvin auki, esimerkiksi mistä erityisestä syystä kotietsintä on ollut välttämätöntä tehdä klo 22–07 välisenä aikana. (Servo, 2021.)

Yleisenä puutteena pakkokeinokirjausten osalta Servo kertoi päätöksen tiedoksiintoon liittyvät asiat. Oikeuksia ja velvollisuuksia ei ole kirjattu auki tai toisinaan tiedoksiintovälillehti jää täyttämättä tyystin (Servo, 2021).

6.2 Rikoskomisario A:n haastattelu

Haastattelimme 1.11.2021 Tampereen pääpoliisiaseman rikoskomisario A:ta Tampereella poliisin tekemien yleisimpien pakkokeinokirjausten tasosta ja niissä mahdollisesti esiintyvistä puutteista. Kyseinen rikoskomisario toivoi pysyvänsä opinnäytetyössämme nimettömänä.

Rikoskomisarion mukaan Tampereella käsitellään perustutkinnassa laajasti erilaisia pakkokeinokirjauksia. Perustutkinnassa tutkijat ovat vastuussa kirjauksista, mutta esimerkiksi viikonloppuisin tulee uusien juttujen mukana myös kenttäpartioiden tekemiä kirjauksia. Pakkokeinot ovat pääsääntöisesti hyvin kirjattu. Esimerkkinä kiinniottojen pakkokeinojen kirjaukset ovat yleensä moitteettomia. KIPissä yhteydenpidon rajoittamiskenttä on joskus jätetty kokonaan tyhjäksi, vaikka

siihen kannattaisi kirjata vähintään "Ei yhteydenpidon rajoituksia", jos niitä ei tosiasiallisesti ole määrätty. (Rikoskomisario A, 2021.)

Pakkokeinokirjauksissa ongelmia esiintyy erityisesti takavarikkoihin liittyen. Suurimpana ongelmana rikoskomisario mainitsee, että joskus esineiden haltuunotoista ei ole tehty aloituspäätöstä PATJAssa. Tästä koituu ongelmia esineiden säilytyksen kanssa, koska lain määräämä tavaroiden säilytyksen enimmäisaika lähtee juoksemaan siitä hetkestä alkaen, kun tavara otetaan poliisin haltuun. Poliisilla ei voi olla tavaraa säilytyksessä, jos niistä ei ole riittäviä kirjauksia tehtynä, joten päivämäärien on siis oltava kunnossa pakkokeinokirjauksissa alusta lähtien. Rikoskomisario painotti vielä, että kun kenttäpartio menee tekemään kotietsintää, on se luonnollisesti vastuussa kotietsintään liittyvien pakkokeinojen kirjauksista. (Rikoskomisario A, 2021.)

Myös esineiden hävittämispäätöksissä on oltava tarkkana. Kun esine palautetaan asiakkaalle tai se hävitetään, on siitä kirjattava lopetuspäätös PATJAssa omaisuusluettelossa. Päivämäärien on oltava täsmällisesti kirjattuna näissäkin toimenpiteissä. Lisäksi kirjauksissa on oltava nähtävissä, kuka poliisi teki lopetuspäätöksen, milloin hän sen teki, ja millä tavoin hän ilmoitti siitä asiakkaalle. (Rikoskomisario A, 2021.)

Rikoskomisarion mukaan myös esimerkiksi kotietsintäpöytäkirjan tai takavarikkopöytäkirjan jäljennöksen tiedoksiantoon liittyvät merkinnät ovat välillä puutteellisia. Jos jotakin takavarikoidaan asiakkaalta, on siitä annettava takavarikkopöytäkirjan jäljennös asiakkaalle. On tilanteita, jolloin asiakas ei halua kyseistä paperia, mutta tällöin on kirjattava selkeästi PATJAssa pakkokeinon lisätietokenttään, että asiakas kieltäytyi ottamasta vastaan jäljennöstä. (Rikoskomisario A, 2021.) Pakkokeinokirjausten laadun parantamisessa jatkokehitysideana rikoskomisario ehdotti, että kenttäryhmien johto voisi aamupalaverien yhteydessä aika ajoin muistuttaa kenttäpartioita oikeaoppisista kirjauksista. Kenttäryhmien johto voisi olla yhteydessä tutkintaan ja näin voitaisiin yhdessä suunnitella koulutusta tarpeen mukaan pakkokeinokirjauksissa. (Rikoskomisario A, 2021.)

6.3 Rikoskomisario Arto Partasen haastattelu

Haastattelimme 01.11.2021 Tampereen pääpoliisiaseman rikosten esikäsittely yksikön rikoskomisario Arto Partasta Tampereella poliisin tekemien yleisimpien pakkokeinokirjausten tasosta ja niissä mahdollisesti esiintyvistä puutteista.

Partasen mukaan pakkokeinokirjausten laatu on kehittynyt kuluneiden vuosien aikana reilusti. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, etteikö kehitettävää kirjausten saralla vielä olisi. Partanen mainitsi erityisen moitteettomiksi kirjauksiksi kenttämiesten täyttämät KIPit. Kehityksen tarvetta Partanen kokee olevan vielä yhteydenpidonrajoittamisen merkitsemisessä sekä pöytäkirjojen tiedoksiannoissa asiakkaille. (Partanen, 2021.)

Yhteydenpidonrajoituksen osalta Partanen halusi tuoda esille, kuinka yhteydenpidon rajoitus -sivu jää kenttämiehiltä usein kokonaan täyttämättä. Sivulla olevasta valikosta on mahdollista valita, onko vai eikö asiakkaalla ole yhteydenpidon rajoitusta. Yhteydenpidon rajoitus -sivu tulisi täyttää aina, kun asiakkaasta kirjataan KIP. (Partanen, 2021.)

Partasen mukaan tiedoksiantoon liittyvät ongelmat liittyvät pakkokeinokirjauksiin kokonaisuutena. Kunkin pakkokeinon tiedoksiantosivulla tulisi olla suoraviivaisesti virkkeellä kerrottuna koska, kuinka ja kenen toimesta asiakkaalle on annettu tiedoksi kukin pakkokeino. Tiedoksianto-sivulle tulisi myös merkitä, mikäli asiakas ei halua omaa kopiota kyseisestä pakkokeinokirjauksesta. (Partanen, 2021.)

Itse opinnäytetyön produktiin liittyen Partanen otti kantaa kehitettävän ohjelehden kokoon. Partasen mukaan ohjelehden käyttäjystävällisyyden säilyttämiseksi dokumentin tulisi olla mahdollisimman suppea. (Partanen, 2021.)

6.4 Johtopäätökset haastatteluista

Haastatteluista saatujen tietojen perusteella koemme, että saimme riittävän kattavan kuvan työtämme varten siitä, mitkä pakkokeinot ovat Tampereen seudulla hyvällä mallilla ja missä pakkokeinoissa on vielä hieman kehitettävää. Kaikilta haastateltavilta saadut havainnot pakkokeinojen yleisestä tasosta olivat mielestämme yhtenevät niin positiivisen kehityksen kuin kehityskohteiden osalta.

Yleisenä havaintona kaikista haastatteluista voidaan todeta, että pakkokeinokirjaukset kokonaisuudessaan ovat kehittyneet myönteiseen suuntaan kuluneiden vuosien varrella. Erityisesti KIP- ja YJT-KIP-pöytäkirjat saivat kunkin haastateltavan osalta positiivista palautetta. Pakkokeinokirjausten luotettavuutta horjuttavia tai niissä olevia suuria määriä merkittäviä virheitä, ei yksikään haastateltavista kokenut kohdanneensa.

Kehityskohteet pakkokeinojen osalta liittyvät kunkin haastateltavan mielestä samoihin teemoihin. Poliisin suorittamat esineiden haltuunotot ja takavarikot nähtiin ongelmallisimpina. Takavarikkopöytäkirjan täyttäminen nähtiin paikoin vajavaisena aloitus- ja lopetuspäätösten sekä lopetustoimenpiteiden osalta. Lisäksi rikosylitarkastaja Servo (2021) nosti esiin takavarikko- ja kotietsintäpöytäkirjojen selostusosaan kirjattavien pakkokeinojen käyttämisen perusteluiden tärkeyden, eli mistä syystä pakkokeinoihin on turvauduttu, mistä syystä jokin esine on takavarikoitu poliisin toimesta. Samoin kotietsintäpöytäkirjan osalta hän totesi olevan tärkeää, että yleiset edellytykset kotietsinnälle avattuine perusteluineen on kirjattu selkeästi pöytäkirjaan.

Toisena yleisenä ongelmana koettiin olevan pakkokeinon tiedoksiantoon liittyvät asiat. Kumpikin haastateltu komisario koki tämän olevan kohta, johon tulisi kiinnittää erityistä huomiota. Tiedoksiantoon liittyvät puutteet ovat erityisen alltiita paikkoja kanteluille. Tiedoksianto -sivulle tulisi

kirjata, kuka on antanut tiedoksi, kenelle ja millä menetelmällä (kirjeitse tms.). Mikäli asiakas ei halua kopiota pakkokeinokirjauksesta itselleen, tulee tämä myös kirjata lisätietokenttään.

Kolmantena ongelmallisena asiana koettiin olevan yhteydenpidon rajoitukseen liittyvän välilehden täyttäminen KIPiä kirjattaessa. Yhteydenpidonrajoituksesta tulisi aina kirjata joko myönteinen tai kielteinen kirjaus. Mikäli kiinniotosta päättänyt POV ei ole ottanut kantaa yhteydenpidonrajoitukseen, koettiin olennaiseksi, että partio itse kirjaa ainakin, ettei yhteydenpidon rajoituksia ole määrätty, mikäli tutkinnasta vastaavaa komisariota ei saada konsultoitua. Yleensä tällaiset tilanteet tulevat kyseeseen yöaikaan suoritetuissa kiinnitoissa, jolloin aamulla töihin saapuva tutkintaryhmä komisarioineen ottaa jutun hoitaakseen ja tekee pidempiaikaisen päätöksen yhteydenpidon rajoituksen osalta.

7 PRODUKTIN KUVAUS: OHJELEHTI

7.1 Ohjelehden suunnittelu

Suunnittelimme ohjelehden kokonaisuudessaan itse, mutta käytimme suunnittelussa apuna Jari Korkalaisen aiemmin toteuttamaa ohjelehtistä pakkokeinojen kirjauksista. Suunnitteluprosessiin sisältyivät niin ohjelehden sisältö kuin myös ulkoasu. Sisältö pohjautui pitkälti pakkokeinojen käytön perustelujen kertaamisesta ja raportissa aiemmin mainittujen haastatteluiden kautta ilmi tulleista pakkokeinokirjausten puutteista. Ulkoasua suunniteltaessa tavoitteenamme oli hyödyntää jotakin käyttäjälle helppokäyttöistä, ilmaista, ja visuaalisesti kattavaa palvelua. Useita palveluita vertailtuamme päädyimme lopulta käyttämään Canva.com-verkkosivua ohjelehden ulkoasun muotoiluun.

Loimme Canvalla ohjelehdestä ensimmäisen raakaversion, jonka tarkoituksena oli havainnollistaa meille itsellemme, mitä pakkokeinoja haluamme niputtaa minkäkin alaotsikon alle. Lisäksi suunnittelimme ohjelehden ulkoasuun liittyvät asiat kuten pääotsikon, alaotsikoiden ja visuaalisten elementtien paikat tähän raakaversioon. Otimme tätä suunnitellessamme huomioon ohjelehden helppolukuisuuteen liittyvät seikat. Siksi ohjelehdessä on näkyvissä tyhjiä alueita eri osioiden välillä. Tyhjiä alueita voi myös hyödyntää omia merkintöjä varten, jos ohjelehden käyttäjä haluaa tehdä omia muistiinpanojaan ohjelehteen.

Toisen version suunnittelussa hyödynsimme aiemmin suunnittelemaamme visuaalista pohjaa ja keskityimme enemmän sisällön tuottamiseen ja tiivistämiseen. Otimme huomioon kohderyhmämme, eli toiset poliisit, tekstin tyyliä rakentaessamme.

Tavoitteenamme oli saada ohjelehti mahtumaan kahdelle sivulle, jotta tuotteen helppokäyttöisyys ei kärsisi ja jotta mahdollisimman moni lukisi ohjeen. Toisen version jälkeen saimme myös

ohjaajaltamme ensimmäiset kommentit, joiden perusteella teimme muutamia sisällöllisiä korjauksia sekä muokkauksia.

7.2 Ohjelehden lopullinen toteutus

Ohjelehden lopulliseen versioon päädyimme niputtamaan muutamia pakkokeinoja saman ohjeistuksen alle. Osa alla olevista pakkokeinoista niputettiin yhteen niissä olevien kirjausten liittyessä usein toisiinsa sekä ohjelehden helppokäyttöisyyden takaamiseksi:

- KIP
- YJT-KIP
- KEY / TVP
- HTY / HKY

Ulkoasun suunnittelussa halusimme käydä jokaisen pakkokeinon läpi yhtenevällä tavalla, jotta kokonaisuus vaikuttaisi lukijalle loogiselta. Visuaalisen tehokeinona käytimme jokaiselle eri pakkokeino-osiolle omaa kehysväriä.

Päädyimme luomaan jokaisen pakkokeino-otsikon alle kaksi alaotsikkoa: "Perustele!" ja "Muista!". Perustele!-osiossa pyrimme tarjoamaan ohjeen hyödyntäjälle kohta kohdalta muistilistaa siitä, mitä kaikkea perusteluiden tulisi kattaa. Muista!-osiossa pyrimme sen sijaan kattamaan haastatteluissa ilmi tulleita yleisimpiä kirjausvirheitä. Lisäksi Muista!-osiossa pyrimme tekemään nostoja tärkeistä paikoin unohdetuista kirjauksista sekä merkinnöistä.

7.3 Valmiin ohjelehden testaus

Suunnitelmamme oli varmistaa tuotteen laatu kysymällä mielipiteitä tuotteen lopputuloksesta itse tuotteen tilaajalta sekä haastatelluilta komisarioilta ja rikosylitarkastajalta. Lähetimme näille henkilöille sähköpostitse liitetiedostona ohjelehden lyhyen saatetekstin kera. Ohjelehden testaus kohdehenkilöillä suoritettiin ennen ohjelehden hyväksyttämistä POHAssa. Ohjelehteen tehtiin pieniä muokkauksia tilaajalta ja haastatelluilta saadun palautteen perusteella. Ohjelehdestä saatu palaute oli pääpiirteittäin positiivista, ja suurimmat huomiot liittyivät lauserakenteiden selkeyttämiseen sekä muutamaa huolimattomuusvirheeseen.

Lähetimme ohjelehden lopuksi POHAan tarkistettavaksi ja hyväksyttäväksi lakiasioista vastaavalle henkilölle. Saimme häneltä kattavan palautteen ohjelehdestä parannusehdotuksineen.

Ohjelehtemme oli palautteen perusteella hyvä, mutta joitakin kohtia esimerkiksi KIP- ja YJT-KIP-osioissa neuvottiin täsmentämään ja selkeyttämään. Lisäksi ulkoasua oli syytä yhdenmukaistaa ohjelehden eri osioissa ja korjata erinäisiä ohjelehteen jääneitä välimerkkivirheitä. Toteutimme korjaukset ja tarkennukset ohjelehtemme POHAN palautteen perusteella.

POHAsta vahvistettiin meille myös alkuperäinen käsityksemme siitä, että ohjelehti on syytä pitää sivumäärältään mahdollisimman pienenä, koska monisivuisia ohjelehtiä on suurempi kynnys lukea. Pyysimme lisäksi POHAa linjaamaan, onko ohjelehtemme salassa pidettävä asiakirja. POHA linjasi, että ohjelehtemme on lähtökohtaisesti julkinen asiakirja, koska siihen ei sisälly tietoja, jotka olisivat syystä tai toisesta salassa pidettäviä. Opinnäytetyön hyväksymisen jälkeen lähetämme valmiin ohjelehden Tampereen pääpoliisiasemalle jaettavaksi organisaation sisällä.

8 TULOKSET, JOHTOPÄÄTÖKSET, POHDINTA

8.1 Opinnäytetyön prosessin analysointi

Opinnäytetyöprosessimme lähti käyntiin keväällä 2021, kun olimme molemmat työharjoittelussa Tampereella pääpoliisiasemalla. Alkuun vain ideoimme aiheita ja kävimme keskenämme läpi linjauksia opinnäytetyöhön liittyen. Teimme myös alustavaa aikataulua opinnäytetyön prosessille. Koska halusimme vielä keskittyä täysillä työharjoitteluun, emme tietoisella päätöksellä edistäneet opinnäytetyötä työharjoittelussa niin paljon kuin olisimme voineet. Toki koulutukseemme pakollisena kuuluviin opinnäytetyöseminaareihin tuotimme aina uutta materiaalia työharjoittelun aikanakin.

Tietoperustan kokoaminen tuotti jonkin verran haasteita. Erityisesti lähdemateriaalia oli haastava löytää ohjelehden suunnitteluun ja PATJA-järjestelmään liittyen. Saimme silti tietoperustan suhteellisen nopeasti kirjoitettua.

Opinnäytetyön etenemiseen liittyviä ajallisia haasteita tuotti jonkin verran tekemämme ohjelehden lähettäminen tarkistettavaksi Tampereen pääpoliisiasemalle usealle eri henkilölle ja POHAan. Jokaiselta piti odottaa vastausta ja palautetta ohjelehdestä, ja sen jälkeen piti tehdä muokkauksia ohjelehteen palautteen perusteella. Tämä aikaa vievä prosessi oli toki tiedossa meillä jo etukäteen. Lisäksi loppuvuoden lomat katkaisivat opinnäytetyöprosessin etenemisen muutamaksi viikoksi.

Keskinäinen yhteistyömme opinnäytetyön tekemisessä sujui mielestämme hyvin, ja pystyimme molemmat tuomaan esiin omia havaintoja ja oivalluksia toisillemme matalalla kynnyksellä. Molemmat pystyivät joustamaan tarvittaessa aikataulujen suhteen. Kirjoitimme molemmat opinnäytetyötä sekä etänä että paikan päällä koulussa. Kehityimme molemmat tiedon hakemisessa, sekä opimme soveltamaan tätä teoriatietoa opinnäytetyön jäsentelyssä ja loppuvaiheessa itse ohjelehteä tehdessämme.

Jälkikäteen arvioituna kehitettävää työskentelytavoissamme olisi ollut eniten opinnäytetyön suunnitelmallisessa aikatauluttamisessa. Siten olisimme voineet työskennellä tehokkaammin ja saada opinnäytetyön nopeammin valmiiksi. Lisäksi ajoittain kirjoittamaamme materiaaliin oli jäänyt

pieniä huolimattomuusvirheitä, mutta onneksi opinnäyteprosessiin kuului useita vertaisarviointeja, joiden avulla huolimattomuusvirheet saatiin korjattua.

8.2 Produktin onnistuminen

Toteuttamaamme produktia voidaan mielestämme pitää onnistuneena useasta syystä. Ohjelehti pystyttiin pitämään vaativasta aiheeseen liittyvästä tietomäärästä huolimatta vain kaksisivuisena, joten sen soveltuminen esimerkiksi kenttäkäyttöön pitäisi olla hyvä.

Ohjelehden sisältö, eli varsinainen lukijaa ohjeistava tekstiosuus, on ytimekäs ja jämäkkä, ja se on kirjoitettu kohderyhmää ajatellen. Koska lukija on poliisi, oletamme lukijan ymmärtävän napakan ohjeistuksen, käytetyt lyhenteet ja kirjoitustyylin, sillä ohjelehdessä olevat asiat ovat kaikille poliiseille ennestään jo tuttuja.

Ulkoasussa on mielestämme onnistuttu pitämään ohjelehti selkeänä. Siinä on riittävästi, muttei kuitenkaan liikaa, tehostekeinoja.

8.3 Luotettavuuden arviointi

Opinnäytetyön luotettavuuden arvioinnissa olennaista on ottaa huomioon kerätyn tiedon määrä sekä lähde, josta tieto on hankittu. Kaikki haastattelut suoritettiin Tampereen pääpoliisiasemalla ja siten kaikkien haastateltavien kokemukset olivatkin vain Tampereen seudulta. Kirjauksiin liittyvät ongelmat voivat vaihdella poliisiasemakohtaisesti johtuen eriävistä toimintatavoista eri laitoksilla.

Haastatteluihin valikoituivat vain kaksi komisariota ja yksi rikosylitarkastaja. Valitsemastamme aiheesta olisi mahdollista tehdä suuremmankin mittakaavan tutkimus, mutta koska kyseessä oli opinnäytetyö, päätimme rajata tiedonkeruun pelkästään Tampereen laitoksen alueelle ja keskittyä yleisimpiin pakkokeinoihin. Haastateltavat valikoituivat siten, että saimme näkemykset sekä päivittäistutkinnasta, perustutkinnasta että laillisuusvalvonnasta.

8.4 Jatkotutkimusmahdollisuudet

Koemme, että aiheesta on mahdollista tehdä useita erilaisia jatkotutkimuksia. Opinnäytetyötämme vastaavan tiedon kerääminen muilta laitoksilta ja tiedon yhdistäminen nykyiseen parantaisi tiedon luotettavuutta valtakunnallisesti pakkokeinokirjauksista ja niissä ilmenevistä ongelmista. Lisäksi näillä tiedoilla päivitetty ohjelehti voisi olla sitä laajemmin hyödynnettävissä mitä enemmän eri laitoksilta siihen saataisiin dataa.

Jätimme osan pakkokeinokirjauksista tarkastelun ulkopuolelle keskittyessämme vain yleisimpiin pakkokeinoihin. Tästä johtuen esimerkiksi SALPA-pakkokeinoihin liittyviä ongelmia emme käsitelleet lainkaan. Rajaus tehtiin puhtaasti opinnäytetyön laajuuden sekä työmäärän hallitsemiseksi.

Keräämämme tiedot ovat luotettavia vain tietyn aikaa. Mikäli tutkimuksestamme Tampereen laitoksella ja tämän oppaan tekemisestä on kulunut jo aikaa, voisi tietojen ja ohjelehden päivittäminen tulla kyseeseen. Koska ohjelehti keskittyy vuonna 2021 yleisimpiin ongelmiin ja kirjausvirheisiin, nämä ongelmat ja kirjausvirheet tulevat olemaan hyvin erilaisia tulevaisuudessa.

Todettakoon myös, että säännöllinen ylläpitokoulutus pakkokeinojen kirjauksista poliiseille olisi todennäköisesti tehokas tapa ylläpitää kirjausten laatua. Tästä syystä olisi hyvä, että aihe pysyisi uusienkin tutkimusten aiheena.

8.5 Lopuksi

Suunnittelemamme ohjelehti on nähtävissä opinnäytetyömme liitteissä. Tekijöinä toivomme, että ohjelehddestämme olisi hyötyä tulevaisuudessa. Koimme opiskelijoina tämän opinnäytetyön aiheen motivoivaksi, koska pystyimme samalla syventämään omaa ammattiosaamista aiheesta. Lisäksi koimme tärkeänä asiana, että tällaiselle työlle on perustutkinnan ryhmänjohtajan mukaan tarvetta ja siitä voi olla todellista hyötyä organisaatiolle, mikäli pakkokeinokirjausten laatu saataisiin kehittymään.

Opinnäytetyö on mahdollista kohdistaa tulevan poliisin ammatillisiin ongelmiin ja se voi olla jopa askel erityisosaamisen kehittämiseen (Myllylä ym. 2015, 10). Tätä erityisosaamisen tärkeyttä pohdimme tämän opinnäytetyön tekijöinä itsekkin, ja siksi olimme tyytyväisiä tämän konkreettisen opinnäytetyön aiheen löytymiseen. Varsinkin uusina poliiseina on tärkeää osata tehdä pakkokeinojen kirjaukset kerralla oikein, jotta varmuus tekemiseen lisääntyisi. Uskomme, että ohjelehddestämme on hyötyä varsinkin uusille poliiseille, mutta toki myös kokeneemmille poliiseille. Asioiden kertaaminen on tärkeää, jotta ammattitaito säilyy.

Poliisin ammatissa mennään usein niin kutsutulla ”Yhden kosketuksen” taktiikalla. Tällä tarkoitetaan sitä, kuinka ensimmäinen partio tai poliisimies tekee toimenpiteet niin pitkälle kuin mahdollista ja sellaisella tarkkuudella, ettei kenenkään tarvitse korjata ensikirjaajan tekemää työtä. Mikäli pakkokeinokirjaukset saataisiin niin hyvälle mallille, ettei kenellekään ensipartion lisäksi aiheutuisi ylimääräistä työtä, saataisiin organisaation rattaat pyörimään taas hieman sulavammin.

LÄHTEET

Alasilta, Anja 1999: Näin kirjoitat tehokkaasti, viestintäopas työelämän kirjoittajalle. 2. painos. Helsinki, Inforviestintä Oy.

Fredman, Markku & Kanerva, Janne & Tolvanen, Matti & Viitanen, Marko 2020: Esitutkinta ja pakkokeinot. Alma Talent.

Iisa, Katariina & Oittinen, Hannu & Piehl, Aino 2012: Kielenhuollon käsikirja. 7. laajennettu ja päivitetty painos. Suomen Yrityskirjat Oy.

Kankaanpää, Salli & Piehl, Aino 2011: Tekstintekijän käsikirja, opas työssä kirjoittaville. Helsinki, Suomen Yrityskirjat Oy.

Korander, Timo ja tutkimuslupien esikäsittelyryhmä 2020. Ohje poliisiammattikorkeakoulun opinnäytetyön tutkimussuunnitelman tekemiseen tutkimusluvan hakua varten. Versio 2.12.2020.

Korkalainen, Jari 2021: Sähköposti 20.8.2021.

Kähkönen, Kalle 2021: Ylikonstaapeli, Tampereen pääpoliisiasema, perustutkintaryhmä 3:n ryhmänjohtaja. Keskustelu opinnäytetyön aiheesta Tampereella helmikuussa 2021.

Myllylä, Markku & Hakala, Juha & Kauppinen-Saaranen, Anita & Eskola, Jari 2015. Poliisikoulutus muuttui korkeakoulututkinnoksi: Opinnäytetyön ohjaaminen ja opinnäyteprosessin tuottamat työelämätaidot tutkinnonuudistuksen alkuvaiheessa. Luettavissa:

<https://journal.fi/akakk/article/view/90075/49269>. Luettu 4.11.2021.

Poliisihallitus 2021. Poliisin asiakirjajulkisuuskuvaukset. Luettavissa:

<https://poliisi.fi/documents/25235045/26823782/Poliisin+asiakirjajulkisuuskuvaukset.pdf/0bc008c3-7106-fa8b-89a1fb01b8088e8d/Poliisin+asiakirjajulkisuuskuvaukset.pdf?t=1630301434861> Luettu 13.12.2021.

Rikoskomisario A 2021: Haastattelu 1.11.2021

Partanen, Arto 2021: Rikoskomisario, Tampereen pääpoliisiasema, rikosten esikäsittely-yksikkö. Haastattelu 1.11.2021.

Servo, Ahti-Jussi 2021: Rikosylitarkastaja, Tampereen pääpoliisiasema, laillisuusvalvontayksikkö. Haastattelu 13.09.2021.

Sarkkinen, Marja 2021. TTL: Millainen on hyvä ohje? Kahdeksan vinkkiä ohjeiden tekemiseen työpaikalla. Luettavissa: <https://www.ttl.fi/tyopiste/millainen-on-hyva-ohje-kahdeksan-vinkkia-ohjeiden-tekemiseen-tyopaikalla/>. Luettu 5.10.2021.

Tarkoma, Elise & Vuorijärvi, Aino 2010: Ammattisuomen käsikirja. 11. uudistettu painos. Helsinki, WSOYpro Oy.

Vilka, Hanna & Airaksinen, Tiina 2004: Toiminnallinen opinnäytetyö. 1.–2. painos. Jyväskylä, Gummerus.

LIITE 1. HAASTATTELUKYSYMYKSET

Opinnäytetyössä suoritettujen haastattelujen kysymysrunko

1. Mikä on pakkokeinokirjausten yleinen taso mielestäsi Tampereella?
2. Missä pakkokeinokirjauksissa on ollut eniten puutteita ja millaisia ne ovat tyypillisimmillään?
3. Mitä poliisimiesten pakkokeinokirjausten ohjelehteen olisi mielestäsi erityisen tärkeää sisällyttää?
4. Onko sinulle yleisiä jatkokehitysideoita pakkokeinoiden kirjausten laadun parantamiseen?
5. Saako haastattelun julkaista nimelläsi opinnäytetyössämme?
6. (Tarkentavat lisäkysymykset haastateltavien vastausten perusteella.)

1(2)

MUISTA NÄMÄ PAKKOKEINOKIRJAUKSISTA

KIP

PERUSTELE!

1. **Kuka** on epäilty? = Miksi henkilö on epäilty? (Syytä epäillä vai todennäköisin syin epäiltyä.)
2. **Mitä** epäillään tehneen? = Mikä on rikoksen tunnusmerkistö? (Pakkokeinon edellytysten täyttyminen.)
3. **Miksi** kohde on otettu kiinni? = Yleiset ja erityiset edellytykset.

MUISTA!

1. Jos kiinniotetulta löytyy laittomasti hallussa olevaa omaisuutta -> Kirjaa tämä omaisuus erilliseen TVP-lomakkeeseen. (Esim. huumausaineet, anastettu omaisuus jne.)
2. Tarkista POV:ltä, onko **yhteydenpidon rajoituksia**.
3. Kerro ja kirjaa ilmoitukset-kohtaan Pohjan ohje vapautensa menettäneen oikeuksista ja velvollisuuksista sekä kiinnioton syy: "Tarjottu säilytystilan järjestyssääntö, Pohjan ohje poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta sekä vapautensa menettäneen oikeudet ja velvollisuudet". Muista myös merkitä, **kuka** on toimittanut ilmoitukset kiinniotetulle.
4. Jos POV ei ohjeista yhteydenpidon rajoittamista, kirjaa "Ei yhteydenpidon rajoituksia".
5. Täytä Yhteydenpidon rajoitus -väiilehti **AINA** (Sivu 3).

KIP Esimerkkisivu

YJT-
KIP

PERUSTELE!

1. **Kuka** on kiinniotettu?
2. **Mitä** toimenpiteellä pyritään turvaamaan? = Esim. henki, terveys, vapaus, YJT, jne.
3. **Mikä** on todennäköisyyskynnys? = "Perusteltua syytä olettaa" vai "aiemman käytöksen perusteella todennäköistä"?

MUISTA!

1. Kirjaa, miksi paikalta poistaminen ei ollut riittävä toimenpide. Esim. "Kohdehenkilö ei totellut poistumiskäskyä sekä oli päihtynyt ja aggressiivinen".
2. Kerro ja kirjaa ilmoitukset-kohtaan Pohjan ohje vapautensa menettäneen oikeuksista ja velvollisuuksista sekä kiinnioton syy: "Tarjottu säilytystilan järjestyssääntö, Pohjan ohje poliisin säilyttämien henkilöiden kohtelusta sekä vapautensa menettäneen oikeudet ja velvollisuudet". Muista myös merkitä, **kuka** on toimittanut ilmoitukset kiinniotetulle.
3. Säilytystietojen Lisätiedot-kenttään voi kirjata, mikäli henkilöllä on hakuja tai suorittamattomia kuulusteluita.
4. **Mikäli** kiinniotettu henkilön suojaamiseksi -> Kirjaa, kuinka kiinnioton edellytykset täyttyvät, sekä miksi kiinniottoa lievemmat toimenpiteet eivät tulleet kyseeseen? (Esim. Selviämisasema)

YJT-KIP Esimerkkisivu

2(2)

MUISTA NÄMÄ PAKKOKEINOKIRJAUKSISTA

KEY
TVP

PERUSTELE!

1. **Kuka** on epäilty/muu henkilö? = Miksi henkilö on pakkokeinon kohteena? (Syyt epäillä vai todennäköisin syin TAI miksi kohteena on muu kuin RE.)
2. **Mitä** epäillään tehneen? = Mikä on rikoksen tunnusmerkistö? (Pakkokeinon edellytysten täytyminen.)
3. **Miksi** etsintä tehdään? = Mitä on tarkoitus löytää (tunnusmerkistö)? Epäillyn läsnäolo etsinnällä kirjattava.

MUISTA!

1. Pelkät vakioalueet eivät riitä, yllä olevat perusteet **täytyy** kirjata auki. -> "Epäillyn hallusta" ei ole riittävä tarkkuus. (Kirjaus esim. "Takavarikoitiin matkapuhelin takin oikeasta rintataskusta.")
2. Jos takavarikoiti kotietsinnällä mitään, anna **AINA** jäljennös kotietsintäpöytäkirjasta asiakkaalle. Myös TVP:stä annettava **AINA** jäljennös asiakkaalle.
3. Tarjoa jäljennöstä kotietsintäpöytäkirjasta, mikäli kohteesta ei takavarikoita mitään. -> Jos asiakas ei ota jäljennöstä vastaan, kirjaa kieltäytyminen ja sen syy Tiedoksianto-sivulle.
4. Jos kotietsintä suoritetaan yöllä tai muutoin poikkeavissa olosuhteissa, kirjaa, **miksi** etsinnän suorittaminen tällöin on ollut välttämätöntä.
5. Kirjaa etsinnässä käytetyt toimenpiteet ja etsinnän olosuhteet. (Esim. Läsnäolleet, poliisikoiran käyttäminen, valokuvaaminen, henkilö jotain rikki, mihin tilaan asunto jäi jne.)
6. **Kirjaa haltuunotettujen/takavarikoitujen esineiden aloituspäätös omaisuusluetteloon!**

Omaisuusluettelo esimerkkisivu

HTY
HKY

PERUSTELE!

1. **Kuka** on kohdehenkilö? = Miksi henkilö on pakkokeinojen kohteena? (Syyt epäillä vai todennäköisin syin TAI miksi kohteena on muu kuin RE.)
2. **Mitä** epäillään tehneen? = Mikä on rikoksen tunnusmerkistö? (Pakkokeinon edellytysten täytyminen.)
3. **Miksi** henkilölle suoritetaan tarkastus/katsastus? = Mitä henkilöltä on tarkoitus löytyä (tunnusmerkistö)? Esim. "Anastetun omaisuuden löytämiseksi, kehon sisään piilotetun huumausaineen löytämiseksi, rattijuopumusepäilyn selvittämiseksi".

MUISTA!

1. Anna jäljennös pakkokeinopöytäkirjasta. -> Jos asiakas ei ota jäljennöstä vastaan, kirjaa kieltäytyminen Tiedoksianto-sivulle.

HKY esimerkkisivu